

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی
معاونت آموزشی
مدیریت امور نخبگان و دانشجویان استعداد درخشان

هجدهمین المپیاد علمی
دانشجویان علوم پزشکی سراسر
کشور
وزارت بهداشت، درمان و آموزش
پزشکی

شیوه‌نامه آزمون حیطه اخلاق پزشکی 1405

“تاب‌آوری اخلاقی در نظام سلامت”

تهیه و تنظیم:

کمیته علمی حیطه اخلاق پزشکی المپیاد دانشجویان علوم پزشکی کشور

مقدمه

اخلاق زیستی و به صورت اخص اخلاق پزشکی، حوزه‌ای میان‌رشته‌ای است که سعی دارد در سایه‌ی نظریه‌پردازی‌های فلسفی و بین‌رشته‌ای، اخلاقیات را به صورت کاربردی، در حیطه عمل حرفه‌مندان پزشکی و پژوهش‌های مرتبط وارد کرده و به سیاست‌گذاری اخلاقی در حکمرانی حوزه علوم و فناوری و سلامت عمومی از جمله وضع سیاست در ارائه خدمات سلامت کمک کند. در این راه از حوزه‌های مختلف دانشی از جمله علوم انسانی و فلسفه، علوم پزشکی، اخلاقیات، الهیات، فقه، فلسفه، حقوق و جامعه‌شناسی بهره می‌برد.

اخلاق پزشکی با توجه به ماهیت بین‌رشته‌ای خود به زمینه‌ها و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی سلامت به صورت ویژه می‌نگرد. توسعه خیره‌کننده علوم و فناوری‌های پزشکی، جهانی‌شدن سلامت، فعالیت شرکت‌های بزرگ دارویی و مانند آن از یک سو و تهدیدهای روزافزون سلامت عمومی مانند همه‌گیری‌ها و محدودیت منابع سلامت از دیگر سو، نقش حوزه زیست پزشکی را در انتظام امور سلامت برجسته‌تر می‌کند.

درعین‌حال، اخلاق زیستی و پزشکی به‌عنوان یک حوزه بنیادین و هویت‌بخش در علوم و فناوری‌های پزشکی، نقشی کلیدی در بهبود خدمات سلامت و افزایش رضایت گیرندگان خدمات، به‌ویژه بیماران، ایفا می‌کند. این حوزه بر تأمین حقوق بیماران و ارائه خدماتی مناسب و عادلانه تأکید دارد و به زمینه‌ها و مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی سلامت توجه ویژه‌ای دارد.

در سال‌های اخیر، مفهوم تاب‌آوری (Resilience) نه‌تنها در حوزه سلامت اهمیت یافته؛ بلکه به‌عنوان یکی از دغدغه‌های نوپدید در اخلاق زیستی مطرح‌شده است. مفهوم تاب‌آوری اخلاقی در نظام سلامت به توانایی افراد، تیم‌ها و

سازمان‌هاى بهداشتى اشاره دارد كه در مواجهه با چالش‌هاى اخلاقى پيچيده، استرس‌ها و بحران‌ها، بتوانند به اصول و ارزش‌هاى اخلاقى خود پايبند بمانند، با وجود فشارهاى موجود، تصميمات اخلاقى درستي بگيرند و پس از تجربه موقعيت‌هاى دشوار اخلاقى، توانايى بازيابى و يادگيرى را داشته باشند. اين نوع از تاب‌آورى فراتر از مقاومت صرف در برابر استرس است و بر حفظ يکپارچگى اخلاقى (Moral Integrity) در شرايط بحراني تمرکز دارد. در چارچوب اخلاق زيستى، تاب‌آورى نظام سلامت يک تعهد اخلاقى بنيادين است؛ زيرا ناکامى در آن نه تنها به کاهش كيفيت مراقبت و افزايش خطاهاى پزشكى منجر مى‌شود، بلکه کرامت حرفه‌مندان سلامت، عدالت در توزيع بار بحران و حق بيماران به مراقبت ايمن و انساني را به خطر مى‌اندازد.

در شرايط کنونى، از جمله چالش‌هاى کلانى كه به‌طور ويژه تاب‌آورى اخلاقى نظام سلامت را تهديد مى‌کند، عبارت‌اند از: فرسودگى شغلى (burnout) كه به‌عنوان يک بحران سيستمى، كيفيت مراقبت را کاهش داده و اصل خودمراقبتى حرفه‌اى را نقض مى‌کند؛ ميزان بالاي خودكشى در ميان حرفه‌مندان سلامت كه نشان‌دهنده شكست تعهد سازمانى به حفظ حيات و سلامت روانى كاركنان است؛ افزايش خشونت عليه حرفه‌مندان سلامت (workplace violence) كه کرامت انساني، امنيت جسمى و روانى و حق كار ايمن را زير سؤال مى‌برد؛ تاب‌آورى در برابر بحران‌هاى اجتماعى گسترده (مانند نابرابرى‌هاى عميق، مهاجرت‌هاى اجبارى يا تنش‌هاى سياسى-اجتماعى) كه عدالت اجتماعى و مسئوليت جمعى نظام سلامت را به آزمون مى‌گذارد؛ و پاندمى‌هاى گسترده مثل كوفيد-۱۹ كه تصميم‌گيرى‌هاى اخلاقى در اولويت‌بندى منابع محدود، توزيع عادلانه مداخلات و حفظ اعتماد عمومى را به‌عنوان مؤلفه‌هاى كليدى تاب‌آورى برجسته ساخت. اين حوزه، نيازمند رويکردهاى يکپارچه سيستمى، سياست‌گذارى مبتنى بر شواهد و تعهد اخلاقى پايدار هستند تا نظام سلامت نه تنها دوام بياورد، بلکه به‌صورت اخلاق‌مدارانه و عادلانه تحول يابد.

اين موضوع در دنياى امروز، از اهميت ويژه‌اى برخوردار شده است و توجه سياست‌مداران و سياست‌گذاران را به خود جلب کرده است.

هجدهمين المپياد دانشجويان علوم پزشكى كشور با توجه به اهميت اين موضوعات، حيطه‌هاى خود را پيرامون تاب‌آورى متمرکز کرده و در حيطه اخلاق پزشكى نيز **“تاب‌آورى اخلاقى در نظام سلامت”** به‌عنوان موضوع اصلى در نظر گرفته شده است.

بر همين اساس آزمون حيطه اخلاق پزشكى طى مراحل پيش رو انجام مى‌پذيرد:

۱- آزمون انفرادی

1-1- مرحله اول انفرادی:

این مرحله از آزمون با انواع سؤالات و برای شناسایی داوطلبان واجد شرایط ورود به مرحله دوم انفرادی انجام می‌گیرد. حوزه سؤالات در این مرحله شامل مبانی و کلیات اخلاق پزشکی به‌طور عام و تاب‌آوری اخلاقی در نظام سلامت به‌طور خاص خواهد بود. هدف از این آزمون گزینش حدود نود نفر از داوطلبان است که واجد شرایط علمی لازم برای ورود به رقابت در مرحله دوم انفرادی هستند.

1-2- مرحله دوم انفرادی:

انجام آزمون با انواع سؤالات خواهد بود. هدف از این مرحله آزمون شناخت اشراف داوطلبان بر جنبه‌های اخلاقی مرتبط، قدرت تشخیص، تحلیل و استدلال اخلاقی داوطلبان در خصوص موضوع تاب‌آوری اخلاقی است. همچنین انتظار این است که داوطلبان در این مرحله با مؤلفه‌های فردی و سازمانی تأثیرگذار بر تاب‌آوری اخلاقی در نظام سلامت آشنا بوده و بتوانند این مؤلفه‌ها را در مثال‌ها و سناریوهای مختلف شناسایی کرده و نحوه مدیریت آنها در راستای تاب‌آوری اخلاقی را توضیح دهند. توضیحات تکمیلی پیرامون موضوعات و محورهای موردنظر در این مرحله منابع اختصاصی آن در ویرایش بعدی شیوه‌نامه ارائه خواهد شد.

نمره نهایی مرحله انفرادی آزمون المپیاد بر مبنای 30 درصد نمره آزمون اول بر مبنای صد و هفتاد درصد نمره آزمون دوم بر مبنای صد محاسبه و مدال‌آوران مرحله انفرادی مشخص می‌شوند.

۲- مرحله گروهی

مرحله گروهی در ویرایش بعدی شیوه‌نامه توضیح داده خواهد شد.

۳- منابع پيشنهادى آزمون مرحله اول انفرادى:

3-1- منابع عمومى حوزه اخلاق پزشكى:

- Larijani B and etc. *Darsnameh Akhglagh Pezeshki: Brayaeh Dastyaran Reshtehhayeh Takhassosi Pezeshki. Nashr Barana, 1399. [in persian].*
- راهنمای عمومی اخلاق حرفه‌ای شاغلین حرف پزشکی و وابسته‌ی سازمان نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران
- منشور حقوق بیمار جمهوری اسلامی ایران
- بخش دوم و پنجم مجموعه قوانین، دستورالعمل‌ها و راهنماهای اخلاق در پژوهش‌های زیست پزشکی ایران
- Beauchamp TL, Childress JF. *Principles of biomedical ethics. 8th ed. New York Etc.: Oxford U.P; 2013.*
- Lo. *Resolving Ethical Dilemmas: A Guide for Clinicians. Lippincott, Williams & Wilkins; 2019.*

دو ترجمه از اثر فوق موجود است:

- Enjoo A, Afshar L, Bazmi Sh and etc. *Hall Dorahi hayeh akhlaghi: rahnamaei barayeh balingaran. Entesharateh Shahid Beheshti University; 1401. [in Persian]*
- Lo B. *Resolving Ethical Dilemmas : A Guide For Clinicians. 6th ed. Philadelphia, Pa: Wolters Kluwer Health; 2020. Translated by Ida Elahi. Edited by Asghari F, Entesharate Teymoorzadeh, 1399. [in persian]*

منابع برای تاب‌آوری در نظام سلامت از دیدگاه اخلاق زیستی

- Jones-Bonofiglio Kristen. *Health Care Ethics through the Lens of Moral Distress. The International Library of Bioethics. Cham: Springer International Publishing; 2020.*
- Brower KJ, Riba MB,. *Physician Mental Health and Well-Being: Research and Practice. Cham: Springer International Publishing; 2017{ Chapter 1 & Chapter 3}*
- Rushton, Cynda Hylton (ed.), *Moral Resilience: Transforming Moral Suffering in Healthcare (New York, 2018; online edn, Oxford Academic, 1 Oct. 2018), <https://doi.org/10.1093/med/9780190619268.001.0001>, accessed 29 Jan. 2026. {Chapter 5 & Chapter6 & Chapter 7}*

3- منابع عمومى براى مطالعه بيشتر:

- Larijani B, Aramesh K. *Pezeshk va Molahezat akhlaghi*. Tehran, Barayeh Farda, 1403, Vol 1. [in persian]
- Larijani B, Aramesh K. *Pezeshk va Molahezat akhlaghi*. Tehran, Barayeh Farda, 1403, Vol 2. [in persian]
- Larijani B, Aramesh K. *Pezeshk va Molahezat akhlaghi*. Tehran, Barayeh Farda, 1403, Vol 3. [in persian]
- English V, Sommerville A, Brannan S, British Medical Association, Al E. *Medical ethics today : the BMAs handbook of ethics and law*. Chichester, West Sussex ; Hoboken, Nj: Wiley-Blackwell; 2012.
- Jonsen AR, Siegler M, Winslade WJ. *Clinical ethics : a practical approach to ethical decisions in clinical medicine*. 7th ed. New York: McGraw Hill; 2010.
- Alan Godfrey Johnson, Johnson PRV. *Making sense of medical ethics : a hands-on guide*. London: Hodder Arnold; 2007.
- Singer PA, Viens AM. *The Cambridge Textbook of Bioethics*. Cambridge University Press; 2008.
- Devettere RJ. *Practical decision making in health care ethics : cases, concepts, and virtue of prudence*. Washington, D.C.: Georgetown University Press; 2016.
- Jonsen AR, Siegler M, Winslade WJ. *Clinical ethics : a practical approach to ethical decisions in clinical medicine*. 8th ed. New York: Mcgraw-Hill Education; 2015.

شايدان ذكر اسآ منابع اخآصاصى براى مرحله دوم آزمون فردى مآآاقباً اعلام خواهد شد.